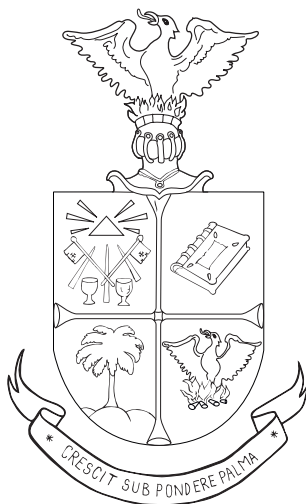

KÁROLI INTERDISZCIPLINÁRIS KUTATÁSOK

IV. kötet

VÁLSÁG ÉS VÁLTOZÁS KELET-KÖZÉP- EURÓPÁBAN

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Budapest, 2024

Sorozatszerkesztő:
Dr. Miklósné Dr. Zakar Andrea

Szerkesztők:
Dr. Wagner Péter – Dr. Miklósné Dr. Zakar Andrea

Olvasószerkesztők:
Dr. Wagner Péter – Dr. Manzinger Krisztián

Szakmai lektor:
Dr. Wagner Péter

ISBN 978-615-6637-45-1

ISSN 2676-9972

A kötet a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Válság és változás Kelet-Közép-Európában: az ukrainai konfliktus és az EU-bővítés 20 éve című és 10637A800 témaszámú kutatási pályázatának támogatásával készült.

© Szerzők, 2024

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:
Patrocinium Kiadó

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
Manzinger Krisztián <i>Orosz bábállamépítés mint geopolitikai eszköz</i>	13
Seremet Sándor <i>Ellentétek az ukrán társadalomban. A háború hatása a konszolidációra</i>	45
Vigóczki Máté <i>Az Oroszországi Föderáció külpolitikai koncepcióinak fejlődése 2013-2023</i>	73
Dancsi Katalin – Miklósné Zakar Andrea – Ferencz Zoltán <i>A magyar menekültügyi politika fordulatai 2015-2023 között</i>	95
Ferencz Zoltán – Dancsi Katalin – Miklósné Zakar Andrea <i>A segélyszervezetek szerepe az ukrainai menekültek ellátásában Magyarországon</i>	127
Birkás Antal <i>Állam és egyház Ukrajnában. Néhány vallással kapcsolatos megjegyzés az orosz-ukrán háborúhoz kapcsolódóan</i>	163
Birkás Antal <i>EP-pártprogramok keresztény szemmel</i>	187

A SEGÉLYSZERVEZETEK SZEREPE AZ UKRAJNAI MENEKÜLTEK ELLÁTÁSÁBAN MAGYARORSZÁGON

1. Bevezetés

A 2022. februárjában kirobbant orosz-ukrán háborúnak azonnal érzékelhető hatása volt a menekültek megjelenése a magyar-ukrán határon. A váratlanul kialakuló helyzetre a magyar segélyszervezetek reagáltak először a rendelkezésre álló erőforrásaikkal. Néhány nap elteltével kezdett kialakulni az a struktúra, amelyben az állam is részt vett, de a segélyszervezetek szerepe is jelentős maradt.

A katonai konfliktusok, a civil vagy a humanitárius katasztrófák trendjeinek előrejelzései szerint hosszú távú, lassú és elhúzódó válságfolyamatokról van szó, amelyek szakaszonként eltérő mennyiségű és minőségű ellátási igényt jelentenek. A háborús konfliktus hirtelen

- 1 a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Nemzetközi Kapcsolatok és Társadalomtudományok Intézetének és a Társadalomtudományok és Regionális Tanulmányok Tanszéknek az egyetemi docense. Kutatási területe környezeti és társadalmi konfliktusok, fenntarthatóság, energiaszegénység, migráció.
- 2 a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Nemzetközi Kapcsolatok és Társadalomtudományok Intézetének és a Társadalomtudományok és Regionális Tanulmányok Tanszéknek az adjunktusa. Kutatási területe az Európai Unió határellenőrzése, menekültügyi politikája és belső munkaerőáramlása.
- 3 a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara Nemzetközi Kapcsolatok és Társadalomtudományok Intézetének és a Társadalomtudományok és Regionális Tanulmányok Tanszékének vezetője, egyetemi docens. Kutatási területe a regionalizmus, regionális folyamatok Kelet-Közép-Európában, európai integráció, kohéziós politika.

keletkezik, a váratlansága miatt gyors reagálást igényel, de egyben el is húzódik. Ukrajnából is, ha kis létszámban is, de mind a mai napig érkeznek menekültek. Az országban zajló hadműveletek intenzitásának és területi kiterjedtségének változásai időszakosan növelték a menekültek számát.

A segítségnyújtásban szerepet vállaló magyar humanitárius szervezetek ezen kívül rendkívül különbözőek nagyság, tevékenység és erőforrások tekintetében. Egy sajátos szempontból nézve két nagy csoport szerint osztályozzák őket: hitalapú (faith-based) és nem hitalapú (szekuláris) szervezetek. A magyar humanitárius szektor egyik sajátossága, hogy a hat legjelentősebb segélyszervezet közül öt hitalapú, egyház-közel, míg egy szekuláris szervezetnek tekinthető. Rajtuk kívül részt vett a segélyezés folyamatában két nemzetközi szervezet magyarországi egysége és számos kisebb civil szervezet is.

Kutatásunkban egy részről azt vizsgáltuk, hogyan kezelték a magyarországi civil szervezetek ezt a vészhelyzetet; az együttműködésüket más civil szervezetekkel, a magyar állammal és, nem utolsósorban, az ukrán menekültekkel. Habár a civil társadalom fogalma nehezen meghatározható, és nincsenek tisztán körülhatárolt definíciók,⁴ célunk nem az, hogy ezt a vitát tisztázzuk, hanem hogy néhány konkrét problémát elemezzünk, amelyek felmerülnek a fent említett szintek közötti interakció során.

Hartmut Rosa szerint általános feltevése alapján⁵ arra összpontosítunk, hogy az egyes civil szervezetek hogyan kapcsolódtak be az ukrán menekültek segítségébe az oroszországi háború kezdete óta. Megpróbálunk megválaszolni két alapvető kérdést: milyen gyors és hatékony volt a civil szervezetek és az állami hatóságok reakciója a válságra? És milyen szintű volt ezeknek a civil szervezeteknek a koordinációja más civil szervezetek, a hatóságok és az ukrán menekültek cselekedeteivel?

4 LAINE, J. (2014): „Debating Civil Society: Contested Conceptualizations and Development Trajectories.” *International Journal of Not-for-Profit Law*. 16., (1.), pp. 59–77.

5 ROSA, H. (2013): *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. New York: Columbia University Press

A szakirodalmi háttérből merítve a dolgozat két fő problémára összpontosít. Először is, elemezni fogja a vizsgált civil szervezetek és állami intézmények válaszának gyorsaságát és hatékonyságát a menekültek szükségleteinek kezelésében; másodsor, leírja azt a civil szervezetekre nehezedő nyomást, hogy szinkronban legyenek más civil szervezetekkel, állami intézményekkel és ukrán menekültekkel.

Továbbá arra is keressük a választ, hogy adott-e valamilyen sajátos karaktert a humanitárius segítségnyújtásnak a hit alapú szervezetek dominanciája, illetve hogy alakult át az állami szerepvállalás a menekültek megsegítésében. Emellett megvizsgáltuk a máig tartó⁶ segélyezési folyamat súlypontjait és sajátosságait az egyes szakaszokban.

2. Módszertan

A kutatás során elsősorban nyilvánosan elérhető dokumentumokat, jogszabályokat vizsgáltunk, amiket a segélyszervezetek, a kormány és nemzetközi tematikus portálok (pl. reliefweb.com) oldalairól gyűjtöttünk össze. Ezen túl interjúkat folytattunk a magyar segítségnyújtási folyamatban jelentős szerepet játszó humanitárius szervezetek azon vezetőivel, akik az ukrán menekültek ellátásáért voltak felelősek. Szintén interjúkkal vizsgáltuk a határ menti településeken működő segélypontokon dolgozó segítők tapasztalatait.

A szervezetek bemutatására alkalmazott szempontrendszert a következő kérdések megválaszolásával tudjuk kialakítani:

- mi a szervezet missziója, azaz milyen módon, milyen elköteleződéssel folytatja a programokat és ezekkel mi a célja?
- vannak-e olyan nemzetközi gyakorlatok, amelyek részben vagy egészében adaptálhatóak lennének a szociális-karitatív területen? Ha igen, milyen jellemzői vannak, milyen eltérések mutatkoznak, amelyben mások? Van-e és ha igen, akkor milyen módszertani sajátosságok jellemzik a hazai és nemzetközi gyakorlatokat? És

6 A kézirat 2024. februárban zárult.

van-e speciális módszer a hatékonyabb szociális szolgáltatások kialakítására, illetve további fejlesztésére?

3. A magyar-ukrán határszakaszon kialakult menekült helyzet

Az ukrainai menekültek magyarországi fogadásának és humanitárius segítésének 2 éves történetében három szakaszt lehet elkülöníteni.

Az első szakaszt az orosz-ukrán háború kitörésétől egy hónapig (2022. március 21-ig) tartó időszak jelentette. Ezen belül is az első néhány napban elsődlegesen a határmenti településeken, valamint Budapesten a Keleti- és Nyugati pályaudvaron informálisan szerveződő, ad hoc jellegű civil segítségnyújtás keretében valósult a menekültek ellátása és befogadása. Az öt nagy karitatív szervezet és a Vöröskereszt február 27-én települt ki a határmenti településekre, a területfelosztási elvet követve. A Humanitárius Koordinációs Tanács javaslatának eredményeként a magyar–ukrán határátkelőknek a civil szervezetek összehangoltan nyújtottak segítséget. A Tanács mindenkinek kijelölte a szolgálati helyét. Ennek megfelelően a Református Szeretetszolgálat Záhonyban; a Katolikus Karitás Barabáson, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Beregsurányban; a Baptista Szeretetszolgálat Tiszabecsen; a Vöröskereszt Lónyán építette ki a határ menti segítségpontokat és működteti azokat a határátlépők lecsökkent száma ellenére is.

A második szakasz kezdetét a BOK csarnok, mint menekülteket befogadó központ megnyitása jelentette 2022. március 21-én, ahol már csak a Karitatív Tanácsban részt vevő szervezetek és a Vöröskereszt nyújthatott szolgáltatásokat – menekültügyi és szállásinformációkat, illetve élelmiszer és higiéniai adományokat stb. Ez az időszak 2023. augusztusáig tartott, amikor a BOK Csarnokban működő központot bezárták.

Ezzel párhuzamosan 2022. áprilisától elkezdődött egy napjainkig tartó harmadik szakasz is, ami a hazánkban maradó menekültek társadalmi és gazdasági integrációját, segítését célzó támogatási programok kidolgozását jelenti.

4. Elméleti keretek

Sok kutatás, amelyek a civil társadalom és az állam bonyolult kapcsolatára összpontosítottak, azok viszonyát úgy értelmezték, mint amely „kitölti a szakadékot” a menekültek szükségletei és az állam kapacitásai között a menekültek problémáinak a kezelésére.⁷ Ezt a szerepet legtöbbször a neoliberális elmélet keretében értelmezik, amely drasztikusan csökkenti az állam felelősségét és képességét a válság helyzetekben történő beavatkozásra, és ezért van szükség egyensúlyozásra a civil társadalom önkénteseinek és szervezeteinek bevonásával.⁸ Számos tanulmány leírta a feszültségeket és az átfedéseket, amelyek a civil társadalom és az állami hatóságok közötti interakcióból adódnak,⁹ vagy a biztonság fokozásának hatásait az állam¹⁰ és az EU szintjén.¹¹ Egy másik csoport kutatása a civil szervezetek, nemzetközi szervezetek vagy más önkéntes formák közötti bonyolult kölcsönhatásra összpontosított, hangsúlyozva a szervezeti szintű hatást¹² vagy képességüket az anyagi erőforrásokért való versengésre.

- 7 MAYBLIN, L., James, P. (2018): „Asylum and refugee support in the UK: civil society filling the gaps?” *Journal of Ethnic and Migration Studies*. DOI:10.1080/1369183X.2018.1466695.
- 8 RITCHIE, G. (2018): “Civil society, the state, and private sponsorship: the political economy of refugee resettlement.” *International Journal of Lifelong Education*. 37., (6.), pp. 663–675. DOI: 10.1080/02601370.2018.1513429.
- 9 PRIES, L. (2019): “Introduction: Civil Society and Volunteering in the So-Called Refugee Crisis of 2015–Ambiguities and Structural Tensions.” In: Feischmidt, M., Cantat, C., Pries, L. (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- 10 ŽUPARIĆ-ILJIĆ, D., VALENTA, M. (2019): “Opportunistic Humanitarianism and Securitization Discomfort Along the Balkan Corridor: The Croatian Experience.” In: Feischmidt, M., Cantat, C., Pries, L. (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- 11 CREPAZ, K. (2020): “Overcoming borders: the Europeanization of civil society activism in the ‘refugee crisis.’” *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48., (6.), pp. 1–14. DOI: 10.1080/1369183X.2020.1851471.
- 12 WITKOWSKI, J., Pries, L., MRATSKOWSKI, A. (2019): “Networks of Refugee

Anélkül, hogy részleteznénk Rosa bonyolult elemzését a témában, annyit mindenképp meg kell említeni, hogy a modern állam egyrészről arra összpontosít, hogy a törvények és a bürokrácia segítségével homogenizálja saját tevékenységét olyan előre kiszámítható tér létrehozásával, amelyben a társadalmi szereplők sokkal gyorsabban tudnak interakcióba lépni, mint korábban.

Rosa szerint a demokratikus közélet is korai forrása a társadalmi folyamatok felgyorsulásának, mivel lehetővé teszi a politikai intézményeknek, hogy „érzékenyen, gyorsan és rugalmasan reagáljanak a társadalom különböző területein felmerülő szükségletekre.”¹³ Ellentétben más politikai rendszerekkel, a demokratikus intézmények próbálnak érzékenyek lenni a közéleti döntéshozatali folyamatokra, amelyekben a különféle egyéni és kollektív érdekek szabadon kifejezhetők. Ez lehetővé teszi, hogy a demokratikus politika jobban „szinkronizálódjon a társadalmi fejlődés útjával.”¹⁴

5. Definíciók, fogalmak

A civil szervezet fogalmát és az NGO kategóriáját a magyar köznyelv szinonimaként használja. A pontos megkülönböztetés miatt azonban szükséges egymástól elhatárolni a két fogalmat.

Az ún. harmadik szektort alkotó civil szervezetek és nem kormányzati szervezetek működésének alapelvét az önkéntesség jelenti. A szektorhoz tartozó szervezetek közös tulajdonsága, hogy működésüket nem a profitszerzés motiválja. Természetesen tevékenységük során keletkezhet profit, de azt saját tevékenységének finanszírozására kell fordítaniuk. Emellett a szervezeti autonómia is fontos meghatározója a működésüknek.

and Asylum Related Organizations in the Mediterranean Area of the European Union.” In: Feischmidt, M., Cantat, C., Pries, L. (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.

13 Rosa 2013. i.m.: 253. o.

14 Rosa 2013. i.m.: 252. o.

Magyarországon a civil szervezetek közül az alapítvány és az egyesület bírósági nyilvántartással jön létre és jogi személyiséggel rendelkezik. A civil szerveződések köre azonban ennél jóval sokszínűbb. Ha a civil szervezetek megértéséhez a jogi terminológiát kívánjuk alkalmazni, akkor a „civil szervezet” mint gyűjtőfogalom a helyes. A legfontosabb tulajdonságukat kiemelve önkéntes szervezeteknek is szokták nevezni a civil kezdeményezéseket. Ha az állampolgári kezdeményezés felől közelítjük a definíciót, akkor a legszélesebb értelmű meghatározást kell alkalmaznunk, miszerint ezek a szervezetek a civil társadalom, illetve a társadalmi önszerveződés megvalósulásának formái. Ha a civil szervezetekre, mint önálló szegmensre gondolunk, akkor a harmadik szektor definíció a leginkább helytálló.

Az egyházakhoz szorosan kötődő segélyezés differenciáltabb módszertani, tartalmi és szervezeti megoldásokat tesz lehetővé, mint az állami. A szeretetszolgálatoknak jelentős a társadalmi beágyazottsága, számottevő gyakorlatra tettek szert a hagyományos karitatív feladatok ellátásában, nagy szerepet vállalnak a szociális és egészségügyi ellátórendszerben, valamint egyes társadalmi problémákat célzó innovatív programok, modellkísérletek működtetésében. A civil szférában dolgozó szociális szakemberek szaktudásuk mellett egy normarendszert is közvetítenek a munkájuk során. A szervezetek, kapcsolatrendszerükön keresztül jelentős szakmai kapacitásokat tudnak bevonni önkéntes munkára, illetve megfelelő szakembereket érnek el olyan térségekben is, ahol ezek a szakemberek hiányoznak.

A humanitárius szervezet elnevezés elsősorban az emberiséssel, emberséges misszióval, tevékenységgel rendelkező civil szervezetekre utal.

Fontos, hogy az egyházak nem tartoznak a civil szervezetek körébe, bár az államtól való függetlenség kritériumának, valamint a közügyekben való szerepvállalásnak és az önkéntességnek is megfelelnek, mégis önálló, elsősorban hitéleti tevékenységnek helyet adó közösségek, amelyek hierarchikus szervezetrendszer szerint működnek, saját, speciális működési, szervezeti szabályokkal. A vallási tevékenységet

végző szervezetet az Országgyűlés szigorú kritériumok alapján ismeri el egyházként és veszi nyilvántartásba. A hatályos rendelkezés szerint 32 bevett egyház működik hazánkban.¹⁵

6. Állami szereplők

A 2015-ben dominánssá váló idegenellenes diskurzusok súlyos következménye, hogy az utóbbi évtizedben a menekültügyi intézményrendszert a magyar kormány leépítette.¹⁶ Az állami hivatalok hatáskörét és a hozzájuk rendelt pénzügyi, intézményes, emberi erőforrásokat jelentősen csökkentette, a menekülteket befogadó állomásokat és a menekülteket segítő integrációs forrásokat szinte teljesen megszüntette. Noha a befogadás jogi hátterét (az ideiglenes védelem odaítélésének hivatalos kereteit) a kormányzat a háború kirobbanását követően gyorsan megteremtette, valamint anyagi erőforrásokat is mozgósított, a befogadást és a segítségnyújtást támogató infrastruktúra fel- vagy visszaépítése jóval lassabban történt 2022-23-ban, és erre számos területen szándék sem látszik.

A kormányzati és nem kormányzati szervezetek közötti kooperáció aktuális példája a kárpátaljai menekültek közös segítése, amelynek koordinálásába a magyar állam is bekapcsolódott. A Budapesti Olimpiai Központ (BOK) csarnokban állított föl a vonattal Budapestre érkező ukrán menekülteknek tranzitvárót, ahol a civil szervezetek 12 órás váltásokban fogadták az érkezőket. A csarnokban a Karitatív Tanács tagjai kaptak helyet, kivéve a Baptista Szeretetszolgálatot, továbbá a Migration Aid. A segélyponton főként adományokkal és információközléssel támogatták a menekülteket.

15 <https://egyhazi.me.gov.hu/>

16 ZAKARIÁS, I., FEISCHMIDT, M., GERŐ, M., MORAUZSKI, A., NEUMANN, E., ZSIGMOND, C. D. (2023). Szolidaritás az ukrain menekültekkel Magyarországon: gyakorlatok és attitűdök egy lakossági felmérés alapján. Régió: Kisebbség Kultúra Politika Társadalom, 31(2), 101-150.

Az együttműködés megvalósításának szükségességét támasztja alá a Karitatív Tanács, amely a legrégebb óta működő nem kormányzati szervezeteket fogja össze. A Tanács 2000. augusztus 4-én alakult meg azzal a céllal, hogy a szabálysértési eljárás vagy büntetőeljárás során jogerősen elkobzott egyes dolgok karitatív célú, közérdekű felhasználását koordinálja. 2015. július 15. napjától a Tanács összehangolt munkával, a hatóságokkal egyeztetve, a feladatokat egymás között megosztva, szervezeten segítette a rászoruló menekültek ellátását. A Tanács először az Emberi Erőforrások Minisztériuma mellett működött, majd a Miniszterelnökség koordinálta. A kormány 2016-ban célzott pénzbeli adományával a Tanácsa tagjait – a Baptista Szeretetszolgálat kivételével – a határ menti krízishelyzetek kezelésével bízta meg. A segélyszervezetek főként tartós élelmiszert, vizet, ruhát és higiéniai eszközöket adnak a migránsoknak, és szükség esetén egészségügyi ellátásban részesítik őket. Az ukrajnai menekültek megsegítése érdekében összehangoltabbá és szervezettebbé tette a kormányzati szereplők és a nagy karitatív szervezetek munkáját.¹⁷

Számos nem kormányzati szervezet céljának tekinti a menekültek befogadó országokban való integrációjának elősegítését. Az integrációt elősegítő intézkedéseket, programokat 2016 júniusa óta, kizárólag civil és egyházi szervezetek nyújtanak a menekültek részére. Az integrációs programok fő forrását korábban az Európai Unió Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapjának nemzeti szintre átadott forrása biztosította a támogatási ciklus végéig (2018. június 30). Az új ciklusra vonatkozó pályázati kiírásokat azonban a kormány visszavonta.¹⁸

17 SOLTÉSZ Mikós, a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács elnökének 2022. december 12-i sajtótájékoztatója alapján. <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/12/12/soltesz-miklos-magyarorszag-tovabbra-is-kesz-humanitarus-segitseget-nyujtani-ukrajnának>

18 NAGYNÉ, CSOBOLYÓ E. (2023) A nem kormányzati szervezetek intézményi migrációs stratégiája Hadtudományi Szemle 16. évfolyam 1. szám 83–98. doi: 10.32563/hsz.2023.1.7

7. Segélyszervezetek tipizálása

A humanitárius szervezetek rendkívül különbözőek nagyság, tevékenység és erőforrások tekintetében. A nemzetközi szakirodalomban sokféleképpen csoportosítják őket, de számunkra egy kétosztatú elkülönítés vált fontossá, mely szerint hitalapú és nem hitalapú szervezetekről beszélhetünk. A hitalapú szervezeteknek nincsen általánosan és egységesen elfogadott definíciója, de Ferris¹⁹ szerint az alábbi tulajdonságokkal rendelkezhetnek: kötődés valamilyen vallási szervezethez, missziójuk expliciten kapcsolódik vallási értékekhez, pénzügyi támogatásukat részben vagy teljes mértékben vallási közösségektől kapják, szervezetrányításukban a vezetőket és a tagságot vallási meggyőződés vagy az egyházhoz való tartozás alapján választják és a szervezeti értékekben közvetlenül megjelennek a vallási értékek.²⁰

A nemzetközi szakirodalomban két megközelítés tapintható ki arra nézve, hogy a szekuláris és a hit alapú humanitárius NGO-k miért és hogyan különböznek egymástól. Az egyik nézet²¹ szerint egyrészt a tevékenységüket meghatározó missziójuk különbözteti meg őket, másrészt pedig az, ahogyan a vallási értékeket a szekuláris célokkal kombinálják.

A másik nézet²² képviselői úgy vélik, hogy a hit alapú szervezetek abban különböznek a szekuláris szervezetektől, de egymástól is, hogy a vallás milyen fokon járja át tevékenységüket. Berger amellet érvel, hogy egyetlen szervezet sem tekinthető „tisztán” hit alapúnak vagy

19 FERRIS, E. (2005): Faith-based and secular humanitarian organisation. *International Review of the Red Cross*. V:87., No. 850. 311-325.

20 BARTAL, A. M. (2013). A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. *Civil Szemle*, 4, 81-105

21 STODDARD, A. (2003), Humanitarian NGOs:Challenges and trends, Humanitarian action and the „Global War on Terror”: A review of trends and issues, eds: Macrae, J., Harmer, A. London: HPG Report, 25-26.

22 BERGER, J. (2003), Religious nongovernmental organisations: An exploratory analysis, *Voluntas*, V:14.,15-39.

szekulárisnak, ez a vizsgálat szintjétől függ, de nyilvánvaló, hogy a vallás szerepe akkor a leginkább meghatározó, ha közvetlenül befollyásolja a szervezet működését. Az ilyen szervezeteket *evangelizáló humanitárius szervezeteknek* nevezik, hiszen számukra a humanitárius tevékenység csak másodlagos a hit terjesztése mellett.

Hasonlóan fontos e szervezetek esetében az alapítási körülmények vizsgálata, abban az egyházak, vallási szervezetek szerepe.

A fenti szempontok vizsgálata alapján Thaut²³ alkalmazkodó humanitarizmust megjelenítő szervezetekként írja le azokat a hitalapú segélyszervezeteket, amelyek nem valósítanak meg kifejezetten hitre épülő missziót, sőt a hitet humanisztikus szempontból értelmezik és csak gyengén kötődnek az egyházi hierarchiához. Jól ötvözik a vallási értékeket és a szekuláris célokkal, ezért széles társadalmi támogatói bázissal rendelkeznek. Tevékenységüket egyfajta racionális hatékonyság hatja át, és személyzeti politikájukban a professzionlizmust helyezik előtérbe.

A szintézis humanitarizmussal jellemezhetők azok a szervezetek, amelyek sokban hasonlítanak a szekuláris szervezetekre, de misziójukban a vallásosság dominánsan jelenik meg. Tevékenységük középpontjában az intézmények (család, egyház) állnak, fontosnak tartják, hogy az fizikai-emberi szükségletek mellett a spirituálisakat is kielégítsék a segítségnyújtás során. Tagjaik, önkénteseik, illetve szervezeti felépítésük, valamint személyzeti politikájukban erősebben kötődnek egyházhoz, hierarchizált vallási szervezethez. A magyar szervezetek esetében ez a besorolás sem alkalmazható egyértelműen, mert alapvetően nem humanitárius, hanem segélyszervezetekről beszélünk.

Az állami intézmények alacsony kapacitása vagy teljes hiánya az ukrán-orosz háború első heteiben és hónapjaiban az érintett önkormányzatokra, az alulról szerveződő civil kezdeményezésekre, valamint

23 THAUT, L. (2009): The role of faith in christian faith based humanitarian agencies: Constructing and taxonomy. *Voluntas*, V:20, 319-350.

a segélyszervezetekre óriási terhet rótt a menekültek fogadásában, elszállásolásában, a túléléshez szükséges feltételek megteremtésében. Az állami szerepvállalással kapcsolatban Bartal Anna Mária a Nemzeti Önkéntes Stratégia (2012-2020) eredményeinek elemzése alapján megállapította, hogy a stratégia világos célokkal, eredményelvárásokkal és indikátorokkal rendelkezett, amelyek jól reflektáltak a magyarországi önkéntesség nemzetközi és uniós összehasonlításban fennálló relatív elmaradottságára. Ennek megfelelően erősíteni kívánta mind a lakosság ismereteit, mind az önkéntességben való aktív részvételüket, amelyeket az időszak végére egyaránt sikerült is elérni. Azonban a kormányzat adós maradt a szektor minőségi fejlesztéséhez szükséges anyagi feltételek megteremtésével, és szintén nem szabályozta a stratégiában a civil társadalom helyét az önkéntesség szervezeti keretei között, amely így ad hoc módon alakult ki. Szervezetileg ugyan kiépültek a területileg szervezett Önkéntes Centrumok és Pontok, de az időszak végére forrás nélkül maradtak, és szintén többször változott a működésüket koordináló intézményrendszer is.²⁴

A hazai segélyszervezetek együttműködését vizsgálva elemzők megállapították, hogy a vörösiszap-katasztrófa alapvetően fordulópontnak tekinthető a magyar humanitárius szervezetek együttműködésének történetében. Fordulópont volt a tanulási folyamat miatt, amit a magyar segélyszervezetek az elmúlt 10-15 évben a hazai és nemzetközi humanitárius akciók során megtapasztaltak. Világossá vált az is, hogy a humanitárius szervezetek egymás versenytársaivá, konkurenséivá válnak az adománygyűjtésben és abban, hogy ki tud jobb programokat kitalálni, megvalósítani. A verseny két területen folyt valójában: a médiában és a katasztrófa sújtotta területen. Az állammal kialakított kapcsolatban is változás következett be ebben az időben, az ad hoc-jellegű informálást és együttműködést szerződéses,

24 BARTAL, A. M. (2021): Régi képzetek és új kihívások? – az első Nemzeti Önkéntes Stratégián túl, a másodikon innen. *Civil Szemle*, 17(1) pp. 47-67

törvényileg szabályozott koordináció váltotta fel.²⁵

A magyarországi történelmi egyházak szociális aktivitása, a rászoruló és kirekesztettek támogatása szorosan összekapcsolódik a tízparancsolatból fakadó értékrenddel és hagyománnyal, jelenlegi formájában ugyanakkor új keletű tevékenységrendszerrel beszélhetünk, amelynek lényeges elemeit képezik az önkéntességből a professzionalizáció, illetve a helyi szintű esetkezelésből az országos projektek felé való elmozdulás. Ez a folyamat szorosan összefügg a nagyobb egyházak és a kormányzat közötti kapcsolatrendszer átalakulásával, szorosabbá válásával, ugyanakkor összekapcsolódik az egyházi szociális szolgáltatások fejlődésével is: a nagyobb problémaérzékenységgel és változatosabb eszközrendszer kialakításával. A rendszerváltozást követő időszakban az egyházi alapú segítségnyújtást az állami és önkormányzati ellátórendszer gyengeségei és a helyi lakosság igényei is szükségessé tették. Ilyen szituációban az egyházak helyi képviselői akkor maradhatnak hitelesek, ha tevékenységük nem korlátozódik csupán a lelki gondozás területére: a személyiség egységéből kiindulva munkájuknak igazodniuk kell a körülöttük élő helyi lakosság gondjaihoz, szükségleteihez – ezáltal új kapukat nyitva az emberek irányába.²⁶

A katolikus egyház – bár a helyi szükségletekre reagálva számos plébániai karitászcsoport szerveződik alulról, spontán módon, – eredetileg is központosítottabb struktúrát alakított ki. A protestáns felekezetek erősebb lokális autonómiájából adódóan később került sor központi koordináló szervezetek létrehozására. Ezt megelőzően az Ökumenikus Segélyszervezeten keresztül képesek voltak bekapcsolódni a komolyabb, magasabb szintű koordinációt igénylő feladatokba. A komplexebb viszonyok és a pályázati rendszer sajátosságai azonban

25 BARTAL, A. M. (2013). A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. *Civil Szemle*, 4, 81-105

26 RAGADICS, T. (2019). Egyházi szociális tevékenység Magyarországon. *Szociális Szemle*, 12(1-2), 77-90.

indokolttá tették az önálló szervezetek működtetését. 2006-ban alapítványként jött létre a református támogató munkát koordináló Magyar Református Szeretetszolgálat. A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Diakóniai Osztály-t hozott létre a gyülekezetekben és evangélikus intézményekben folyó munka támogatására és fejlesztésére. Tevékenységükkel leggyakrabban az Ökomenikus Segélyszervezethez kapcsolódtak.²⁷

A 2010-es évek újabb, magasabb szintű intézményesülést hoztak magukkal. A legfontosabb változás az egyház és állam viszonyában bekövetkező erőteljesebb együttműködésre törekvés, és a pályázati rendszerbe való aktívabb bekapcsolódás. A jobbközép-konzervatív értékrendet hangsúlyozó kormányzat ideológiai szövetségést látott a történelmi egyházakban. A kedvező finanszírozásnak köszönhetően az elmúlt években számos önkormányzati, illetve állami oktatási és szociális intézmény került egyházi fenntartásba. Új egyházi szervezetek jöttek létre, a korábban is működők megerősödtek, illetve bővíteni tudták tevékenységüket. Az egyházi fenntartású közoktatási intézmények, valamint a bennük tanuló diákok aránya megduplázódott 2010 óta.²⁸

Az egyházakkal kapcsolatos jogi szabályozás és finanszírozás a 2012-től életbe lépő új Alaptörvénynek megfelelően módosult. A vallási közösségek ezt követően egyrészt az Országgyűlés által elismert „bevert” egyházak, másrészt pedig vallási tevékenységet végző szervezetek. Az állam felekezeti semlegessége nem zárja ki, hogy az egyházak támogatásban részesüljenek a közös feladatok ellátása és a társadalom szempontjából fontos célok megvalósítása érdekében.

A következőkben áttekintjük, hogy mi jellemzi a magyar humanitárius szervezeteket az egyházakhoz való kapcsolódásuk alapján.

27 Ragadics i.m.

28 EMMI (2020) Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019 https://2015-2019.kormany.hu/download/7/6e/d1000/K%C3%B6znevel%C3%A9si%20statisztikai%20%C3%A9vk%C3%B6nyv_2018-2019.pdf

8. Hit alapú szervezetek

A rendszerváltás után nagy számban alakultak karitatív, humanitárius szervezetek Magyarországon. Vizsgálatunk az 5 legjelentősebb szervezetre terjedt ki, amelyek fontos szerepet játszottak az ukrán menekültek ellátásában, de már korábbi helyzetekben is. Ilyen volt a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ), a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Baptista Szeretetszolgálat, a Református Szeretetszolgálat, továbbá a Magyar Katolikus Karitás. A magyar karitatív szervezetek szolgálata nemcsak Magyarországon, hanem nemzetközi téren is jelentős. A segélyszervezetek és szeretetszolgálatok terjedése is értékrendet jelezve indult útjára az egyházak életében. A segélyszervezet az egyházak kinyújtott karjai lettek az emberek felé.

A Máltai Szeretetszolgálat 1989-ben az Ökumenikus Segélyszervezet és a régi tradíciókat felelevenítő Katolikus Karitás 1991-ben, a Baptista Szeretetszolgálat 1996-ban, míg a Református Szeretetszolgálat 2006-ban jött létre. Működésük első tíz évében rakták le hazai intézményhálózatuk alapjait, alakították ki szakember gárdájukat, önkéntes bázisukat, és nem utolsósorban építették ki társadalmi elismertségüket akcióik, programjaik és szolgáltatásaik révén.

9. Magyar Máltai Szeretetszolgálat

Az 1989-ben alakult Magyar Máltai Szeretetszolgálat a több mint 900 éves Szuverén Máltai Lovagrend keresztény szellemiségű magyarországi segélyszervezete. A Szeretetszolgálat országosan 130 helyi csoportban és több mint 200 intézményben segíti a különböző élethelyzetekben élő, rászoruló embertársainkat. Magyarországi tevékenysége mellett támogatja a Kárpát-medence rászorultjait, de a világ más országaiban is segíti a katasztrófák és háborús események áldozatait. A kezdetben csak adománygyűjtéssel foglalkozó, majd

később menekülteket is segítő csoportból alakult ki az 1990-es évek közepére egy országos hálózat.²⁹

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat az orosz-ukrán háború kitörését követő egy év alatt 115 ezer menekülőnek nyújtott segítséget és 570 tonna árut vitt 570 millió forint értékben Ukrajnába. A közvetlen, azonnali segítségnyújtáson kívül több ezer tartósan Magyarországon tartózkodó menekült beilleszkedését segítették, ezen belül 2024-ig 170 ukrán család magyarországi letelepedését támogatták az integrációs programjukkal. A program célja, hogy a letelepedő családok saját keresetükből tudják eltartani magukat, gyermekeik pedig beilleszkedjenek a magyarországi közoktatási intézményekbe.

Ahogy ez a Magyar Máltai Szeretetszolgálat összefoglalójában is olvasható, Beregsurányban az első segítő pontját, a karitatív szervezetek munkamegosztása alapján, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szervezte meg, ahol az Ukrajnából érkezőket elsősegéllyel, élelmiszerrel és olyan információkkal segítette, amelyek a tovább utazáshoz voltak szükségesek. Fontos támogatást nyújtottak a tovább utazók számára még a szállítás megszervezésével, egy-két éjszakára nyújtott szállással, és amennyiben erre szükség volt, akkor a kitelepült hivatalba is elkísérték a menekülőket, hogy az ideiglenes tartózkodáshoz szükséges papírokhoz hozzájussanak.³⁰

Az összefoglaló arra is kitér, hogy Beregsurányba naponta körülbelül 1200-an érkeztek a krízis első két hónapjában, de a Szeretetszolgálat ez irányú munkáját a Keleti pályaudvaron működtetett segítő ponton, illetve 2022. márciusától 2023. augusztusáig a budapesti BOK csarnokban is végezte. És bár a menekülők száma később jelentősen csökkent, a határon a Szeretetszolgálat még két év múlva is 24 órás ügyeletet tart fenn, és fogadja most már zömében azokat, akik a zöld határon keresztül érkeznek.³¹

29 <https://maltai.hu/mmsztortenete>

30 Magyar Máltai Szeretetszolgálat: A segítségnyújtás éve. https://maltai.hu/assets/uploads/files/929c1-egy_ev_szolgalat_reszletes_oesszefoglalo.pdf

31 Magyar Máltai Szeretetszolgálat: A segítségnyújtás éve. i.m.

Az első évben először megteremtették a tömeges segítségnyújtás feltételeit, hogy el tudják látni a nagyszámú menekültet. Ebben az időszakban naponta 400 ember végzett önkéntes munkát a segítő programokban. Később a menekülők ellátását állami és a nemzetközi támogatás felhasználásával átalakították. Egy év után már csak 90 főállású munkatárs gondoskodott az ukrainai családokról. A lecsökkent létszám és az átalakult feladatok mellett kialakították és fenntartják azt a készenléti kapacitást, ami egy esetleges újabb menekült hullám során azonnal aktivizálható lenne. A menekülőknek nyújtott támogatások során a Máltai Szeretetszolgálat széles körben alkalmazta a humanitárius kártyát, amivel a családok a napi szükségleteik ellátását, közlekedési költségeiket tudták kiegyenlíteni.³² 2022-ben több mint 1500 humanitárius kártyát adott ki ukrainai menekülőknek, akik december végéig 105 millió forintért vásároltak ezekkel.

2022-ben a már említett Karitatív Tanács minden egyes tagjának – így a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak is – 500 millió forintot bocsátott rendelkezésre ahhoz, hogy a menekült krízissel kapcsolatos feladatokat ellássák, ezt egészítette ki a Hungary Helps további 1,35 milliárdos támogatása, amelyet a tanács tagjainak nyújtott, ebből a Máltai Szeretetszolgálat 250 millió forintot kapott a feladatok ellátására. Fontos kiemelni továbbá, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 2022. november 15-én együttműködési megállapodást kötött a menekültek ellátásának támogatása kapcsán.³³

32 Magyar Máltai Szeretetszolgálat: A segítségnyújtás éve. i.m.

33 <https://egyevszolgalat.maltai.hu/>

10. Katolikus Karitás

A Katolikus Karitás (Caritas Hungarica) újjáalakulására (az 1914-es alapítást követően) 1991 nyarán került sor. A szervezet tagja a világ 166 országára kiterjedő Caritas Internationalis-nak.³⁴

A Katolikus Karitás munkatársaival és önkénteseivel közvetlenül segítette a Magyarországra érkező menekülteket a háború első napjaiban a barabási határátkelőnél létrehozott Segítő Ponton, a későbbiekben a többi helyszínen (BOK csarnok, fővárosi és egyházmegyei központok) 42 704 személy kapott közvetlen, azonnali támogatást.³⁵

Az első időszakban a segítségnyújtás leginkább az alapvető szükségletek biztosítását célozta: lakhatás, megélhetés támogatása. Majd a későbbiekben, a felmerülő igényekhez igazodóan, az integrációs szolgáltatások kerültek előtérbe: magyar nyelvoktatás, közösségi és szabadidős programok, munkaerő-piaci integráció, gyermekek nyári táboroztatása, mentálhigiénés és pszichoszociális szolgáltatások, valamint egészségügyi szűrőprogramok. Ezekre már a budapesti Integrációs Központjukban és az egyházmegyei központokon került sor, ahol 2023 végéig 3.254 Ukrajnából érkezett család, azaz 9.842 fő számára biztosított támogatást, fejlesztést, valamint szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

Szervezeti struktúrájában a Katolikus Karításra az egyházmegyei és ezen belüli területi csoportok szerinti felépítés a jellemző. A szervezet 590 plébániai karitás csoportjában megközelítőleg 6000 önkéntes tevékenykedik.³⁶ Ez tette lehetővé azt, hogy a krízis kezdetén azonnal nagy létszámú önkéntes csoportok indultak a határra és kezdték el a menekültek ellátását.

34 <https://www.karitasz.hu/karitaszrol>

35 A Katolikus Karitás prevenciós szűréseket biztosít az Ukrajnából menekülteknek az évfordulón; Magyar Kurír 2024.02.24. <https://www.magyarKurir.hu/hazai/-tavolodunk-haboru-kitoresenek-napjatol-de-nem-tavolodhatunk-el-az-emberektol>

36 Bartal, A. M. (2013) A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. *Civil Szemle*, 4, 81-105

11. Baptista Szeretetszolgálat

A Baptista Szeretetszolgálat és intézményei szorosan együtt működnek a Baptista Egyházzal. Ez a regionális, megyei hálózatokra, illetve központokra épülő hazai segélyszervezeti-struktúra alapvetően megszabja a szervezetek mobilizálható erőforrásait, valamint reakcióképességét katasztrófák idején.³⁷

A Baptista Szeretetszolgálatot 1996 áprilisában alapították, és mára az egyik legnagyobb hazai segélyszervezetté fejlődött, amely „célja kezdetektől az, hogy Jézus Krisztus szeretetparancsa alapján segítsen a rászorulókon itthon és külföldön”. A hazai munka és a külföldi kiküldetések tekintetében a szeretetszolgálat több száz főállású munkatársra, valamint önkéntesek, illetve különböző szociális és oktatási intézmény munkájára is építhet. Feladataik a konkrét életmentésen túl rászoruló emberek lelki és anyagi támogatására is kiterjednek Magyarországon és számos más országban egyaránt.³⁸ Az ukrán menekültek ellátásában Tiszabecsen a több mint 25 ezer menekültet fogadtak, adtak nekik élelmiszert, szállást, gondoskodtak róluk, segítették továbbutazásukat.

12. Református Szeretetszolgálat

A 2006-ban alakult Magyar Református Szeretetszolgálat egy református háttérű közhasznú, karitatív szervezet, amely munkáját a keresztyén alapértékekre építi. A szolgálat több mint 440 szakember és több mint 2500 önkéntes munkájára épít országszerte és segíti, támogatja a nehéz helyzetbe került embereket.³⁹ A Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány (MRSZA) Menekült Missziója a Szeretetszolgálaton belül működő tucatnyi missziós terület közül az egyik.

³⁷ Bartal (2013) i.m.

³⁸ <https://karitativtanacs.kormany.hu/tagszervezetek>

³⁹ <https://jobbadni.hu/rolunk/kuldetesunk-es-tortenetunk/>

2022 év elején jött létre önálló területként, néhány munkatárssal. Az egyházi háttér azt is jelenti, hogy „egyfajta evangelizációs törekvés is legyen” (MRSZ központi interjú alanya). A komplex integrációs programjaikat javarészt nemzetközi egyházi partnereik finanszírozták. A nemzetközi adományok befogadhatósága miatt kezdték el kialakítani a különböző szabályzatokat, (gyermekvédelmi szabályzat, PC szabályzat, esélyegyenlőségi szabályzat, korrupció ellenes szabályzat, panaszkezelési szabályzat, beszerzési szabályzat, HR szabályzat, etikai kódex, stb.), hogy a folyamataik átláthatóak legyenek. Az evangelizációs elvárás később megszűnt, mert nem látták alkalmasnak a terület illeszkedését, illetve kettévált. A missziós tevékenységet külön végzi a Menekült misszió, elsősorban a menekültek között lévő üldözött keresztények körében. A Menekült szolgálat profilja is letisztult, ők viszont minden érkező menekülttel foglalkoznak.

A MRSZ menekült missziójának emberei Záhonyban teljesítettek szolgálatot. Először csak az állomáson, majd kialakították a segítségpontot a városban, ami a központtá vált. Egy tucatnyi állandó munkatárs szervezte a tevékenységet, az önkénteseket, és biztosította a folyamatos működést. A létszámot a válság kirobbanása után bővítették, a csúcspontban 2022 tavaszán 77 fő munkatárs volt. Elsősorban helyiek, Kárpátaljához kötődő, onnan származó emberek jelentkeztek, akik szinte mind beszéltek ukránul, ami nagyon fontos volt a segítségnyújtásnál. Az önkéntesek száma folyamatosan változott, de az elején napi szinten akár kétezer önkéntesük is volt.⁴⁰

A HEKS (Svájci Protestáns Egyházak Segélyszervezete) és a Christian Aid and Act Alliance finanszírozásában a Magyar Református Szeretetszolgálat Menekültmissziója 2022 áprilisában közös projektet indított a Kalunba Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társasággal az Ukrajnából menekülőket megsegítésére. Ennek keretében interjújuk alapján kiválasztva, komplex integrációs alapprogram keretében körülbelül 150

40 Az MRSZ helyi munkatársaival készült interjú alapján

Magyarországon menekültként elismert embernek segített.⁴¹

A menekülteknek nyújtott segítség a következő legfontosabb területeken valósult meg. Tartós élelmiszer, higiénés termékek, egészségügyi adományok segítettek a hazánkba érkező menekülteknek és a határon túli területeken. A hazánkba érkező menekültek számára szálláshelyet biztosítottak, lelkigondozást és egészségügyi ellátást nyújtottak, információnyújtással, tanácsadással segítették őket, valamint a szükségleteiket feltáró interjúkat készítették. Lakhatási támogatást, pszicho-szociális segítségnyújtást, nyelvtanulás lehetőségének biztosítását, közösségi programokat, álláskeresési asszisztencia és felnőttképzési támogatást foglalt magába a menekültek integrációja. 344.921 menekültnek nyújtottak segítséget 30 helyszínen. 51.769 higiénés csomagot 1915 tonna adományt osztottak szét rászorulóknak. 19.016 fő számára biztosítottak szálláshelyet. 110 menekült számára szerveztek nyelvi képzést.⁴²

Az önkormányzat és a Tankerület is segített, egy középiskola épületét is használhatták az állomáshoz közel. Záhonyra legtöbbször vonattal érkeztek Ukrajnából. Az érkezők nagy része szinte azonnal tovább is indult Budapestre, onnan pedig Nyugat-Európába, elsősorban Bécsbe, Münchenbe. Naponta egyszer közvetlen vonat is indult Bécsbe, de kétóránként Pestre is. Akik nem tudták, hová menjenek, azok mentek be 1-2 éjszakára az átmeneti szállásra és kértek segítséget. 2023 nyarára az ellátottak száma napi 30 főre csökkent. Ha hevesebb harci cselekmények zajlanak Ukrajnában, akkor megnövekszik a számuk 50-80 főre naponta. Az MRSZ számára kijelölt településen, Záhonyban minden kedden tartottak egy megbeszélést az önkormányzat, a segélyszervezetek (MRSZA, Vöröskereszt, IOM, UNHCR), a MÁV és a Honvédség képviselői, ahol értékelték az előző hetet és megpróbálták tervezni a következőt.

41 Nagyné, Csobolyó E. i.m.

42 <https://jobbadni.hu/ukrajna/igy-segitunk/>

Az állam a 2015. évi menekülthullám után leépítette a menekültellátási kapacitásait, amik a háború kirobbanásakor nagyon hiányoztak. Ezért vonta be azonnal azokat a segélyszervezeteket, amelyekről azt gondolta, hogy bármiféle mozgósítható erőforrásuk és tapasztalatuk van. A menekültek ellátásában fontos újítás volt a készpénz, illetve utalványban adott támogatás, amit alapvető ellátásra fordíthattak. Ebben az MRSZA kezdeményező szerepet játszott.⁴³

13. Ökumenikus Segélyszervezet

Az elsősorban protestáns felekezetek segítő munkáját koordináló Ökumenikus Segélyszervezet 1991-ben alakult meg a református, evangélikus, metodista, ortodox és unitárius egyházak közreműködésével. A szervezet – magyarországi projektjei mellett – közel negyven országban tevékenykedett, humanitárius és fejlesztési projekteket hajtott végre. A Segélyszervezet a nemzetiségi, vallási és világnézeti hovatartozásra való tekintet nélkül, a legszigorúbb szakmai és átláthatósági követelményeknek megfelelően nyújt segítséget a rászorulóknak Magyarországon, a Kárpát-medencében és a nemzetközi közösség részeként.

Az Ökumenikus Segélyszervezet struktúráját az jellemzi, hogy intézményei főként Budapesten és az országban, 14 településen találhatók. A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet nem végez hittérítő munkát, hanem a humanitárius elveket tartja szem előtt, és így segít a rászorulókon.⁴⁴

A Magyar Ökumenikus Segélyszervezet a többi segélyszervezettől eltérő módon vett részt a menekültek segítésében. A kezdeti időszakban nem vett részt a határátkelőkön történő segítségnyújtásban, de

43 Az MRSZ országos vezetőjével készített interjú alapján.

44 Fischl V.: Az ökumenikus segélyszervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken, In: Resperger, I.; Ujházi, L. (szerk.) A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban, Dialóg Campus Kiadó; Wolters Kluwer (2019) pp. 25-29.

a BOK csarnokban már jelen voltak és a későbbiekben Budapesten alakították ki az Ukrajnai Menekülteket Támogató Központot. Ez idővel már nem csak ügyintézési helyként működött, hanem találkozási pont lett a közösség számára.⁴⁵

Az Ökumenikus Segélyszervezet közel két és fél évtizede rendelkezik állandó jelenléttel Ukrajnában. Beregszászban található képviselőjük ma már Kijevben hivatalosan bejegyzett, országos kiterjedésű tevékenységet végző szervezet központja. Lembergben és Kijevben létrehozott humanitárius központjaik pedig nemzetközi programjaik koordinációját végzik.⁴⁶ Ez a meglévő képességük adta azt a sajátosságukat, hogy tevékenységük jelentős részét Ukrajnában végezték. Ennek keretében a magyarországihoz hasonló módon sürgősségi élelmiszer- és nem élelmiszer jellegű segélyt biztosítottak a nélkülöző lakosság számára. Budapest mellett Beregszászon és Lembergben építettek ki segélyközpontokat, melyeken keresztül sokszor olyan, nehezen megközelíthető és frontvonalon fekvő területeken is célba juttattak segélyeket. A későbbiekben a hangsúly áttevődött a pszichoszociális támogatásra, a rászoruló és a károsultak részére kifizetett készpénzes segítség nyújtásra. Az egyének és családok mellett a közösségek támogatása is megjelent az ukrán civil szféra támogatása; fejlesztési és helyreállítási projektek megvalósításával.⁴⁷

A MÖSZ vidéki intézményei és a Magyarországon humanitárius tevékenységet végző támogatott gyülekezetek, csoportok és szervezetek kiterjedt hálózata lehetővé teszi a menekültek országsszerte történő támogatását.

45 Nagyné, Csobolyó E. (2023) A nem kormányzati szervezetek intézményi migrációs stratégiája Hadtudományi Szemle 16. évfolyam 1. szám 83–98. doi: 10.32563/ hsz.2023.1.7

46 <https://segelyszervezet.hu/kampanyok/haboru-ukrajnaban/>

47 <https://ukraine.hia.hu/hu/>

14. Szekuláris szervezetek

Magyarországon a szekuláris humanitárius szervezetek között nemzetközi kötődésű szervezeteket találunk elsősorban. Ezek közül a legismertebb a Vöröskereszt. Ezen kívül a menekülthelyzet kezelésében még két ENSZ szervezetnek volt jelentős szerepe. Az egyik az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (United Nations High Commissioner for Refugees, a továbbiakban UNHCR) és az International Organisation for Migration (továbbiakban IOM). Az UNHCR 1989-től van jelen Magyarországon,⁴⁸ míg az IOM 1992-től.⁴⁹

Tevékenységeik közé tartozik a válságkezelés, jogvédelem, befogadási körülmények ellenőrzése, emberkereskedelem megelőzése; hazatérést támogató és reintegrációs programok szervezése.

Az UNHCR irányítja és koordinálja a többügynökséges Regionális Menekültügyi Terv (RRP) végrehajtását a Menekült Koordinációs Modell (RCM) keretében együttműködő és konzultatív módon az illetékes hatóságokkal, segélyszervezetekkel, civil társadalommal, valamint az érintettekkel.

15. Magyar Vöröskereszt

A 132 éves múltra visszatekintő Magyar Vöröskereszt a humanitárius feladatokat is ellátó szekuláris szervezetek közé tartozik. A rendszerváltást követően az 1993. évi XL (azóta módosított) törvény rendezte a szervezet státuszát, újraszabályozta alaptevékenységét és működési garanciáit. A Magyar Vöröskereszt központosított szervezeti rendben működik, de a megyei szervezetek önálló jogi státusszal rendelkeznek. A szervezet misszióját a Nemzetközi Vöröskereszt által kidolgozott hét alapelv határozza meg.⁵⁰ 2020-as adatok szerint a Vöröskeresztnek

48 www.unhcr.org/countries/hungary

49 <https://hungary.iom.int/hu/az-iom-magyarorszag-valasza-az-ukran-krizisre>

50 <http://www.voroskereszt.hu/kueldetesuenk.html>

országosan 89 ezer tagja, 12 ezer önkéntese volt,⁵¹ és így az egyik legjelentősebb tagsági és önkéntes bázissal rendelkező szervezetek egyike. A Vöröskereszt tevékenysége a közvélemény számára az elmúlt évtizedekben elsősorban fentebb említett törvényből fakadó közfeladatok ellátása (véradásszervezés, elsősegély oktatás, katasztrófa készenlét és segítségnyújtás, szociális szolgáltatások) vált ismertté. Erőforrásait tekintve a Magyar Vöröskereszt kiemelt helyzetét mutatja, hogy támogatását a milyen költségvetés egészségügyi fejezete rögzíti. Bevételeit tekintve a Vöröskereszt nem csak a hazai segélyszervezetek, hanem a magyar nonprofit szektor egyik legnagyobb erőforrásokkal rendelkező szervezete.⁵²

Az orosz-ukrán háború miatt 2022-ben 633 millió forint pénzadomány érkezett a Vöröskereszthez, 500 millió forintot a Magyar Kormány biztosított, 3 milliárd forint pedig a nemzetközi szervezetektől érkezett. Ezekből a forrásokból 353 ezer esetben nyújtottak segítséget.⁵³

Míg 2022-ben a segélyezés, a menekültek általános ellátása volt a fő feladat, 2023-ban már inkább a Magyarországon maradó családok beilleszkedésében segítettek. Elsősorban az anyák munkaerő piaci elhelyezkedésében, a gyerekek beiskolázásában és az egészségügyi ellátásban nyújtottak segítséget.⁵⁴ 2023. január – 2024. február között zajlott a Magyar Vöröskereszt Menekülttámogatási és Integrációs Programja, amit a Belügyminisztérium támogatott 740 millió forinttal. Ennek keretében 550 ukrán állampolgár részesült pénzbeli juttatásban, amelyet lakhatásra és megélhetésre fordíthattak, továbbá integrációs és fejlesztő szolgáltatásokban részesültek, amelyek közé

51 <https://voroskereszt.hu/rolunk/vizionk-es-misszionk/>

52 A Magyar Vöröskereszt tevékenysége 2022. https://voroskereszt.hu/wp-content/uploads/2023/06/Szakmai_szoveges_beszamolo_2022-1.pdf

53 <https://www.economx.hu/belfold/voroskereszt-orosz-ukran-haboru-valsag-osz-szegzes-2022-as-ev-adomany.768027.html>

54 <https://static.kaposvarmost.hu/hirek/orszagos-hirek/2024/03/19/szerteagazo-feladatokat-vegez-a-magyar-voroskereszt.html>

tartoztak célzott egészségügyi, mentálhigiénés, készségfejlesztő, oktató, informális és interkulturális programok, amelyek lehetővé tették, hogy egy adott személy egyéni fejlődését is nyomon követhessék.⁵⁵

A menekültválság első hullámában kiemelkedő szerepet kapott a Vöröskereszt regionális központja, Nyíregyházán. Innen koordinálták a térség minden tevékenységét. A Vöröskereszt 2022. év elején még a Covid-19 járvány kezelésével volt leginkább elfoglalva, oltópontokat alakítottak ki a régióban, amikor kitört a háború és megindult a menekülthullám. Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében 7 területi szervezetük működik, amelyek mind aktivizálódtak a hírre. A Vöröskeresztnél folyamatosan van katasztrófavédelmi készség, így ők gyorsan tudtak reagálni a helyzetre.

A katasztrófavédelem és a Vöröskereszt össze volt kapcsolva abban az értelemben, hogy veszélyhelyzetek esetén a Vöröskeresztnak részt kell venni a polgári védelmi feladatok ellátásában.

„Nálunk alapvetően van egy katasztrófavédelmi készség folyamatosan, tehát ez nálunk ez nem egy most először előforduló dolog volt, hogy ebbe nekünk be kellett avatkozni, vagy egy ilyenfajta tevékenységben részt kell venni. Szétnyitható kemping ágyak vagy ilyen fektető van, pokróc van, párnában hálózsák. A téli időszakra mindig fel vagyunk készülve teával citromlével, cukorral, hogyha bármi olyan fajta természeti katasztrófa történik, hogy például az állomáson rekednek emberek, akkor legalább forró teát, zsíros kenyeret tudjunk nekik vinni, tehát egy ilyen elsődleges segítségnyújtásra mi mindig készen állunk.”⁵⁶

Az első napokban a Vöröskereszt minden érintett határátkelő helyen ott volt és más szervezetekkel közösen segítettek. Február 28-tól Lónyán építették ki a segítségpontjukat. A megye teljes személyi állományát mozgósították és az ország más megyéiből érkezők is segítettek. Az önkormányzat által biztosított épületben alakították

55 Interjú a Vöröskereszt regionális vezetőjével.

56 Interjú a Vöröskereszt regionális vezetőjével.

ki a központot. A lónyai határátkelő egész nap működött és a fizikai kapacitások gyakran voltak szűkösek a nagy számú menekült elhelyezésére. A nagy mennyiségű adomány elhelyezésére Aranyosapátiban alakítottak ki raktárt, amit aztán mind az 5 szervezet használt. Ennek a humánerőforrás hátterét is a Vöröskereszt szervezte meg. Néhány embert kellett csak felvenni főállásba, a többi az országos hálózaton belüli átcsoportosítással igyekeztek megoldani. Ezek mellé jöttek az önkéntesek. Nekik kellett megszervezni a csengersimai (Románia felől) határátkelő ellátását is. Az nem volt annyira a köztudatban, ezért oda kevesebb adomány érkezett. A készletekből csoportosítottak át. Ott a jelenlétükre 2022. augusztusig volt szükség, aztán nagyon lecsökkent az átlépők száma.⁵⁷

16. Magyarországon működő nemzetközi szervezetek

Az Európai Tanács és az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) számos rendkívüli intézkedést és gyorsreagálási tervet⁵⁸ foganatosított az ukrajnai menekült helyzetének megoldására. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 2022 áprilisában tette közzé azt a regionális, menekültügyi gyorsreagálási tervet és sürgősségi felhívást, amelyben meghatározta az ukrajnai menekült humanitárius megsegítésének szervezeti szintjeit, és programjaira 1.85 milliárd dollárt irányzott elő 2022. decemberig. A gyorsreagálási terv végrehajtására az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 142 szervezettel állt különböző szintű szervezeti és támogatási kapcsolatban.

Ezen szervezetek 10 százaléka olyan ENSZ szervezet, amelyek a menekült humanitárius megsegítésének klaszterek szerinti koordinációjáért felelősek.⁵⁹ További 41 százaléuk nemzetközi

57 Interjú a Vöröskereszt regionális vezetőjével.

58 Ukraine situation Regional Refugee Response Plan (March – December 2022). <https://reliefweb.int/report/poland/ukraine-situation-regional-refugee-response-plan-march-december-2022> letöltés: 2022. november 26.

59 STUMPENHORST, M., STUMPENHORST, R., RAZUM, O. (2011): The UN OCHA

nem-kormányzati szervezet (International Non Government Organisation – INGO), amelyek egy része regionálisan is koordinálja a humanitárius programokat, míg 40 százalékuk nemzeti szinten működő nem-kormányzati (Non Government Organisation – NGO), illetve 7 százalékuk pedig hitalapú nem-kormányzati szervezet (Faith Based Organization – FBO).⁶⁰

Magyarországról 12 szervezet szerepelt az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által közzétett listán, mint amelyek részt vesznek a gyorsreagálási terv végrehajtásában. Közülük hat hitalapú, míg öt nem-kormányzati szervezet, és a további egy szervezetet a Magyar Vöröskereszt jelenti.

Ahogy 2022-ben, a 2023-as RRP⁶¹ célja is a menekültek számára a diszkriminációmentes védelemhez és segítségnyújtáshoz való hozzáférés biztosítása, ideértve az ideiglenes védelemhez vagy hasonló státuszokhoz kapcsolódó jogokat is a befogadó országokban. Amíg a 2022-es terv elsősorban a védelem szolgáltatásainak és humanitárius segítségnyújtásnak a sürgős biztosítására összpontosított, a 2023-as már a menekültek szociális-gazdasági integrációjára helyezi a hangsúlyt. A válságkezelés továbbra is szükséges, ám a cselekvés iránya egyre inkább a menekültek beilleszkedésének a segítése és a hosszú távú támogatások felé mozdult el. Mindemellett szükségesek a menekültek védelmét szolgáló alapvető projektek, így az információszolgáltatás, a jogi tanácsadás és a pszichoszociális segítség.⁶²

cluster approach: gaps between theory and practice. Journal Public Health, 19. pp. 587–592 DOI: 10.1007/s10389-011-0417-3

60 <https://www.humanitarianresponse.info/en/coordination/clusters/what-cluster-approach>

61 Ukraine situation Regional Refugees Response Plan https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwia2pafw8SCAxXl_rslHaegDZMQFnoECA0QAQ&url=https%3A%2F%2Freliefweb.int%2Freport%2Fpoland%2Fukraine-situation-regional-refugee-response-plan-january-december-2023&usq=AOvVaw0i91e-eW5RmzkVfp7vaF0hJ&opi=89978449

62 Ukraine situation Regional Refugees Response Plan (March – December 2022).

17. Összegzés

Amennyiben az elméleti fejezetben bemutatott tipológia szerint kategorizáljuk az öt hitalapú szervezetet, azt láthatjuk, hogy szervezeti felépítése, missziója, kiterjedt adományozói bázisa, valamint racionális-technokrata jellegű segélyezési módszere alapján az Ökumenikus Segélyszervezet az alkalmazkodó humanitarizmust megjelenítő szervezetek főbb jellemzőit viseli magán. A szintézis típusú humanitárius szervezeteket a Magyar Református Szeretetszolgálat és a Máltai Szeretetszolgálat képviselik, amelyek szervezeti felépítésében és missziójában a vallásosság kevésbé dominánsan jelenik meg, mint a Katolikus Karitásznál és a Baptista Szeretetszolgálatnál. E két utóbbi szervezet inkább a klasszikus humanitárius feladatok ellátására „szakosodott”, míg a Máltai Szeretetszolgálat tevékenységében a „modernebb”, egyéniesítő, segítő és szociális munka dominál.

A kutatás eddigi szakaszában, a feldolgozott dokumentumok és a részben feldolgozott interjúk alapján az körvonalazódik, hogy Magyarországon a humanitárius segélyszervezeteket különböző készségi állapotban érte az Ukrajnából menekülők hulláma. Az állami ellátórendszer hiányosságai miatt a menekült áradatra még így is a civil szervezetek tudtak gyorsabban, rugalmasabban reagálni. Voltak nagy létszámú, jól felépített szervezetek, amelyek könnyen és gyorsan tudták erőforrásaikat aktiválni, de voltak, amelyek kis létszámmal működtek. A közös az volt bennük, hogy ugyanazzal a hozzáállással vettek részt a menekültek segítésében az első pillanattól kezdve. A nagy karitatív szervezetek a háború kirobbanása óta közel hasonló működést valósítottak meg. A kezdeti időszakban a segítség súlypontja a határmenti segítségpontokon volt. Ezt követően minden szervezet elkezdte az integrációs programok kidolgozását és megvalósítását. Ezekben közös volt, hogy az állam mellett a nem-

<https://reliefweb.int/report/poland/ukraine-situation-regional-refugee-response-plan-march-december-2022> letöltés: 2022. november 26.

zetközi hálózataikból, magánadományokból és saját erőforrásokból is hozzátektek a megvalósításhoz.

Minden szervezet számára fontos tapasztalatot jelentett a segítségnyújtás eddigi időszaka abból a szempontból is, hogy a szervezeteiket fel tudták építeni vagy fejleszteni, és lehetőség volt a tevékenység professzionalizálására. Ebben a nemzetközi partnerek, testvér egyházak segítése meghatározó szerepet játszott. A nemzetközi kapcsolódások nem csak a jó gyakorlatokat eredményezték, hanem a segítségnyújtás finanszírozását is megteremtették, illetve kiegészítették a hazai állami és magán adományokat.

A hit alapú szervezetek sajátosságaként tapasztaltuk azt, hogy nem csak az egyház állt mögöttük a maga intézményrendszerével, hanem a közösségek is. Akár egy-egy gyülekezet aktív segítése a határhoz közeli településeken, akár az egyházközségi alapon szerveződő segítő hálózatok működése (Katolikus Karitás) is azt mutatta, hogy az egyházak tagjai jelentik az élő reményt és az ő aktivitásuk a legjobb példa az összefogásra.

A tanulási és szervezetfejlesztési folyamat része volt az is, hogy míg kezdetben a közvetlen gyors segítségnyújtás (élelmiszer, szállítás, lakhatás) volt a legnagyobb volumenű, és „csak” erre kellett koncentrálniuk, már 2022. tavaszától elkezdődtek az integrációs programok, amelyeket az előzőekkel párhuzamosan kellett elindítani és működtetni. A segélyszervezetek által mozgósított erőforrások biztosították a gyors segítségnyújtás lehetőségét. A későbbiek során pedig a szervezeti rugalmasság és a kapcsolati hálók jelentették a hatékonyság alapját.

Ebben a folyamatban szerepet játszott a nemzetközi szervezetek ajánlása (RRP), ami különösen azért érdekes, mert ezek a szervezetek csak kis mértékben vettek részt direkt módon a menekült válság kezelésében. Ellentétben például Romániával, ahol az állam mellett a krízis kezelésének a leginkább meghatározó szereplői voltak.

Az elmúlt közel két év azt mutatta, hogy az állam nagyon sok, a menekültek ellátásával kapcsolatos folyamatot „kiszervezett” a civil szervezeteknek. Emellé részben vagy egészben biztosított forrásokat is, de a szervezés, lebonyolítás folyamatát a civil szervezeteknek kellett megvalósítaniuk. A fenti folyamatokban nagy szerepet kellett vállalniuk a hit alapú magyar segélyszervezetek. Elsősorban a nemzetközi testvér egyházaktól és felekezetektől érkező adományok és tapasztalatok segítettek abban, hogy ezt a feladathalmazt jó színvonalon, rugalmasan tudták megoldani.

Noha a fenti besorolás erősen teoretikus jellegű, de kutatásunkban igazolni tudtuk azokat a sajátosságokat, amelyek alapján jobban érthetővé válik a hazai segélyszervezetek működése, tevékenysége, módszerei és adománygyűjtési stratégiái. Úgy véljük mindezen jellemzők magyarázzák azt is, hogy egy katasztrófahelyzetben milyen tevékenységet, milyen módon vállalnak fel és milyen erőforrásokat tudnak mindehhez mozgósítani.

Felhasznált irodalom

- Bartal Anna Mária (2021), Régi képzetek és új kihívások? – az első Nemzeti Önkéntes Stratégián túl, a másodikon innen. *Civil Szemle*, 17(1) pp. 47-67
- Bartal, Anna Mária (2013), A magyar segélyszervezetek vörösiszap-katasztrófa idején végzett humanitárius tevékenységének hatásvizsgálata. *Civil Szemle*, 4, 81-105
- Bartal Anna Mária (2022), Középtávú szükségletfelmérés eredményei a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet által támogatott ukrainai menekültek körében. *Önkéntes Szemle* 2022/4. 27-56.o. DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2022.4.27-56>
- Berger, Julia (2003), Religious nongovernmental organisations: An exploratory analysis, *Voluntas*, V:14.,15-39.

- Crepaz, Katharina (2020): "Overcoming borders: the Europeanization of civil society activism in the 'refugee crisis.'" *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48., (6.), pp. 1–14. DOI: 10.1080/1369183X.2020.1851471.
- Ferris, Elisabeth (2005): Faith-based and secular humanitarian organisation. *International Review of the Red Cross*. V:87., No. 850. 311-325.
- Fischl Vilmos: Az ökumenikus segélyszervezetek működése és eredménye a konfliktusokkal terhelt területeken, In: Resperger, István; Ujházi, Lóránd (szerk.) *A vallási elemek jelentősége napjaink fegyveres konfliktusaiban és biztonsági kihívásaiban*, Dialóg Campus Kiadó; Wolters Kluwer (2019) pp. 25-29.
- Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019 https://2015-2019.kormany.hu/download/7/6e/d1000/K%C3%B6znevel%C3%A9si%20statisztikai%20%C3%A9vk%C3%B6nyv_2018-2019.pdf
- Laine, Jussi (2014): "Debating Civil Society: Contested Conceptualizations and Development Trajectories." *International Journal of Not-for-Profit Law*. 16., (1.), pp. 59–77.
- Mayblin, Lucy-James, Poppy (2018): "Asylum and refugee support in the UK: civil society filling the gaps?." *Journal of Ethnic and Migration Studies*. DOI:10.1080/1369183X.2018.1466695.
- Nagyné, Csobolyó Eszter. A nem kormányzati szervezetek intézményi migrációs stratégiája 16. évfolyam (2023) 1. szám 83–98. doi: 10.32563/hsz.2023.1.7
- Pries, Ludger (2019): "Introduction: Civil Society and Volunteering in the So-Called Refugee Crisis of 2015–Ambiguities and Structural Tensions." In: Feischmidt, Margit–Cantat, Celine–Pries, Ludger (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- Ragadics, T. (2019). Egyházi szociális tevékenység Magyarországon. *Szociális Szemle*, 12(1-2), 77-90.

- Ritchie, Genevieve (2018): "Civil society, the state, and private sponsorship: the political economy of refugee resettlement." *International Journal of Lifelong Education*. 37., (6.), pp. 663–675. DOI: 10.1080/02601370.2018.1513429.
- Rosa, Hartmut (2013): *Social Acceleration: A New Theory of Modernity*. New York: Columbia University Press
- Stoddard, Abbay (2003), *Humanitarian NGOs: Challenges and trends, Humanitarian action and the „Global War on Terror“: A review of trends and issues*, eds: MACRAE, Joanna. – HARMER, Adele London: HPG Report, 25-26.
- Stumpfenhorst, Miriam – Stumpfenhorst, Rolf – Razum, Oliver (2011): The UN OCHA cluster approach: gaps between theory and practice. *Journal Public Health*, 19. pp. 587–592 DOI: 10.1007/s10389-011-0417-3
- Witkowski, Juliana–Pries, Ludger–Mratschkowski, Anna (201 9): "Networks of Refugee and Asylum Related Organizations in the Mediterranean Area of the European Union." In: Feischmidt, Margit–Cantat, Celine–Pries, Ludger (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.
- Zakariás, I., Feischmidt, M., Gerő, M., Morauszki, A., Neumann, E., Zsigmond, C. D. (2023). Szolidaritás az ukrajnai menekültekkel Magyarországon: gyakorlatok és attitűdök egy lakossági felmérés alapján. *REGIO: KISEBBSÉG KULTÚRA POLITIKA TÁRSADALOM*, 31(2), 101-150.
- Župarić-Iljić, Drago–Valenta, Marko (2019): „Opportunistic Humanitarianism and Securitization Discomfort Along the Balkan Corridor: The Croatian Experience.” In: Feischmidt, Margit – Cantat, Celine – Pries, Ludger (Eds.): *Refugee Protection and Civil Society in Europe*. London: Palgrave Macmillan.

Honlapok

<https://www.humanitarianresponse.info/en/coordination/clusters/what-cluster-approach>

Ukraine situation Regional Refugees Response Plan (March – December 2022). <https://reliefweb.int/report/poland/ukraine-situation-regional-refugee-response-plan-march-december-2022>
letöltés: 2022. november 26.

https://voroskereszt.hu/?media_dl=78408

<https://voroskereszt.hu/rolunk/vizionk-es-misszion/>

A Magyar Vöröskereszt tevékenysége 2022

https://voroskereszt.hu/wp-content/uploads/2023/06/Szakmai_szoveges_beszamolo_2022-1.pdf

<http://www.voroskereszt.hu/kueldetesuenk.html>

<https://www.economx.hu/belfold/voroskereszt-orosz-ukran-haboru-valsag-osszegzes-2022-as-ev-adomany.768027.html>

www.unhcr.org/countries/hungary

Hungary: Multi-Sector Needs Assessment, UNHCR, December 2023 <https://data.unhcr.org/en/documents/details/105324>

Regional Protection Profiling and Monitoring Factsheet, UNHCR, 2023 December <https://data.unhcr.org/en/documents/details/105737>

<https://hungary.iom.int/hu/az-iom-magyarorszag-vaslasza-az-ukran-krizisre>

<https://jobbadni.hu/ukrajna/igy-segitunk/>

<https://www.karitasz.hu/projektek/integracios-kozpont-budapest>

<https://karitasz.hu/hirek/-tavolodunk-haboru-kitoresenek-napjaitol-de-nem-tavolodhatunk-el-az-emberektol>

<https://www.karitasz.hu/karitaszrol>

<http://www.maltai.hu/?action=subpage&subpageid=751>

<https://maltai.hu/amaltaiakrol>

https://maltai.hu/assets/uploads/files/929c1-egy_ev_szolgalat_reszletes_oesszefoglalo.pdf

<https://maltai.hu/mmsztortenete>

Soltész Miklós, a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanács elnökének 2022. december 12-i sajtótájékoztatója alapján. <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/12/12/soltesz-miklos-magyarorszag-tovabbra-is-kesz-humanitarius-segitseget-nyujtani-ukrajnanak>

<https://egyhaz.me.gov.hu/>

<https://segelyszervezet.hu/kampanyok/haboru-ukrajnaban/>

<https://www.baptistasegely.hu/ukrajna>